

Dr hab. Krzysztof Woźniewski  
Profesor Uniwersytetu Gdańskiego  
Katedra Prawa Karnego Procesowego i Kryminalistyki  
Wydział Prawa i Administracji

*Prześlanka faktyczna konsensualnych sposobów  
zakończenia postępowania karnego na tle art. 335 i 338a k.p.k.*

*The evidential grounds of consensual ways of closing the criminal cases.*

*This article indicates the theoretical aspects of concept of evidential basis of prosecutor procedural motions to the court in order to sentence the accused without a trial. There are two kind of such prosecutors' motions described in art. 335 of polish criminal procedure code. The first one is submitted by the prosecutor to the court instead of formal bill of indictment (art. 335 § 1) and the second one is submitted as a supporting document of formal bill of indictment (art. 335 § 2). In the first case the prosecutor is allowed to submit such motion if the suspect person the accused pleads guilty, and in the light of his explanations circumstances of the crime and the guilt is not in doubt, in second - if the circumstances of the crime and the guilt of the accused is not in doubt and a statement of evidence submitted by the accused are not inconsistent with the established facts. The third possibility to conclude the criminal case avoiding the full trial is the formal request of accused person to be sentenced to a penalty or a penal measure without the conduct of evidentiary proceedings submitted before the service of the notification of the date of the trial ( art. 338a) and it is granted if the circumstances of the offence do not raise doubts.*

**Keywords:** Evidence, plea bargaining, bill of indictment, explanations, the suspect, the accused, evidentiary proceedings, circumstances of the offence.

- I. Przedmiotem procesu karnego wedle przyjętej powszechnie w nauce procesu karnego koncepcji wypracowanej przez L. Schaffa, M. Cieślaka i W. Daszkiewicza jest problem odpowiedzialności prawnej przede wszystkim karnej czyli **powinność poniesienia konsekwencji określonych przez prawo karne** materialne według wskazanych tam zasad odpowiedzialności karnej a według **trybu postępowania określonego w**

**prawie karnym procesowym.**<sup>1</sup> Jak słusznie zauważa i z mocą podkreśla S. Waltoś „*wiadomość o przestępstwie jest powodem a nie przedmiotem procesu*”.<sup>2</sup> Innymi słowy w procesie karnym chodzi o to aby osoba **trafnie ustalona** przez organy postępowania przygotowawczego jako sprawca przestępstwa poniosła **trafne czyli adekwatne** z punktu widzenia wymogów sprawiedliwości materialnej konsekwencje karne w ustawowych granicach albowiem jak stwierdza T. Grzegorzczak za M. Cieślakiem *trafna reakcja to nie tylko wymóg, aby niewinny nie ponosił odpowiedzialności, a winny był zawsze do niej pociągnięty, ale także to, by osoba winna ponosiła odpowiedzialność nie mniejszą niż tę, na którą zasłużyła, i nie większą od tej, którą ponieść powinna, dopiero wówczas taka reakcja nosi przymiot sprawiedliwej.*<sup>3</sup>

- II. Po ustaleniu przedmiotu procesu karnego oraz przyjęciu przez ustawodawcę dyrektywy w myśl, której sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności (art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k.) nieuchronnie pojawiać się musi pytanie w jaki sposób załatwić kwestię owego przedmiotu procesu karnego oraz doprowadzić do zrealizowania wspomnianej trafnej reakcji karnej z uwzględnieniem ponadto dyrektywy prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.).

Do chwili pojawienia się w 1997 r. polskim procesie karnym instytucji związanych z konsensualnym sposobem rozstrzygnięcia kwestii przedmiotu procesu karnego a wraz z tym faktem pojawienia się alternatywy w postaci **konsensualizmu** zasadniczym sposobem rozstrzygnięcia tej kwestii był **model imperatywny** kształtowany wprost skodyfikowanymi lub wynikającymi z ogółu norm procesowych nieskodyfikowanymi funkcjonalnymi zasadami procesowymi przykrojonymi odpowiednio dla aktualnego stanu rozwoju procesu karnego w Polsce. W imperatywnym modelu rozstrzygnięcia sporów zawiązujących się na podstawie prawa karnego kwestia odpowiedzialności zostaje rozstrzygnięta dopiero po przeprowadzeniu uruchomionego w wyniku wniesienia skargi zasadniczej postępowania sądowego a ściślej mówiąc po przeprowadzeniu - w jego ramach - przewodu sądowego.

Niezależnie jednak od wyboru imperatywnego czy konsensualnego modelu rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej w obu przypadkach konieczne jest ustalenie tzw. faktu

<sup>1</sup> Zob. L.Schaff, *Wszczęcie postępowania karnego a problematyka podstawy i przedmiotu procesu*, PiP 1959, nr 2, s. 246-260; M. Cieślak, *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. podstawy procesu*, PiP 1959, s. 93; W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, t. I Toruń 1985, s. 33 i n.

<sup>2</sup>S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 26

<sup>3</sup> Por. T. Grzegorzczak, *KPK. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 51).

głównego w postaci zestawu znamion czynu zabronionego stanowiącego podstawę do wy-  
prowadzania konsekwencji karnoprawnych. Specyfiką konsensualnych sposobów zakończe-  
nia postępowania karnego wskazanych w art. 335 § 1 i 2 k.p.k. jest sformułowanie propozycji  
rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności prawnej sprawcy za zarzucane mu przestępstwo  
przez organ postępowania przygotowawczego. Propozycja ta stanowi co do zasady postulują-  
ce oświadczenie woli organu postępowania przygotowawczego składające się z dwóch pod-  
stawowych elementów tj. oświadczenia wiedzy dotyczących faktów sprawy ustalanych  
zgodnie z zasadami prawdy materialnej oraz oświadczeń woli w zakresie uzgodnionych z  
oskarżonym kar lub innych środków reakcji karnej.

Z uwagi na procesowe skutki wniosku o skazanie składanego przez organ postępowania  
przygotowawczego - niezależnie od jego rodzaju - w postaci uruchomienia postępowania są-  
dowego w celu rozpoznania na posiedzeniu szczególnej skargi zasadniczej jaką jest akt  
oskarżenia wraz z załączonym wnioskiem o skazanie (art. 335 § 2 k.p.k.) lub wniosek o ska-  
zanie zamiast aktu oskarżenia (art. 335 § 1 k.p.k.) postulatywność tego wniosku jest jednak  
niezwykle mocna, a duża moc „oddziaływania” tych wniosków wiąże się z faktem przyjęcia  
jako podstawy faktycznej ustalenia faktu głównego w postępowaniu przygotowawczym  
główniej mierze w oparciu o środek dowodowy jakim są wyjaśnienia podejrzanego składane w  
toku postępowania przygotowawczego. To one właśnie stanowią podstawę stwierdzenia przez  
organ procesowy istnienia tzw. przesłanki faktycznej prokuratorskich wniosków o wydanie  
przez sąd na posiedzeniu wyroku skazującego orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub  
innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki.

Jak już zaznaczono wyżej chodzi o wniosek o skazanie przez sąd bez rozprawy zamiast  
aktu oskarżenia ( art. 335 § 1 k.p.k.) oraz o wniosek o skazanie przez sąd bez rozprawy razem  
z aktem oskarżenia (art. 335 § 1 k.p.k.). W pierwszym przypadku fakt główny - zostaje udo-  
wodniony dla potrzeb postępowania przygotowawczego - w oparciu o: po pierwsze złożone –  
w ramach czynności składania wyjaśnień - oświadczenie dowodowe podejrzanego potwier-  
dzającego fakt popełnienia przez niego czynu zabronionego oraz jego poczuwanie się do winy  
czyli przyznanie się do winy *sensu stricto*,<sup>4</sup> przy czym musi być ono niewątpliwe, po drugie  
akcesoryjnie w przypadku wątpliwości co do wiarygodności o inne źródła i środki dowodowe

---

<sup>4</sup> Zob. B. Zając, *Przyznanie się oskarżonego do winy w procesie karnym*, Kraków 1995, s. 46 i n. Ponadto zob. szczegółowe trafne uwagi M. Klejnowskiej dekodujące ustawowy zwrot „przyznanie się do winy” jako pewien skrót myślowy oznaczający potwierdzenie wszystkich elementów czynu zabronionego [...] w: oskarżony jako osobowe źródło informacji o przestępstwie, Kraków-Zakamycze 2004, s. 207 in.

oraz po trzecie – w oparciu o wyniki czynności dowodowych przeprowadzanych w ramach czynności zabezpieczających.

Przyznanie się do winy jest charakteryzowane w prawie dowodowym jako osobowy dowód bezpośredni albowiem wprost dotyka faktu głównego. Jednakże w świetle art. 335 § 1 k.p.k. nie chodzi o proste przyznanie się do winy, tzn. organ nie może poprzestać na zarejestrowaniu tego oświadczenia albowiem warunkiem wykorzystania go jako elementu wniosku do sądu jest jego wiarygodność w uznaniu organu procesowego. Innymi słowami prokurator uznaje, że zarzucanego czynu zabronionego dokonał podejrzany potwierdzający ten fakt. Zatem analogicznie jak przy wyrokowaniu mamy tutaj do czynienia z jego stadialnym udowodnieniem tzn. na etapie li tylko postępowania przygotowawczego uznaniem danego faktu za mającego miejsce w rzeczywistości, przy czym nawet w przypadku udowodnienia stadialnego (etapowego) również muszą zostać spełnione dwa warunki tj. obiektywny i subiektywny.<sup>5</sup>

Przyznanie się do winy chociaż stanowi warunek *sine qua non* w przypadku samoistnego wniosku prokuratora o skazanie bez rozprawy to jednak nie jest warunkiem jedynym. Przewidziany w art. 335 § 1 k.p.k. wymóg, aby w świetle wyjaśnień oskarżonego okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budziły wątpliwości oznacza, że podejrzany w toku postępowania przygotowawczego powinien złożyć wyjaśnienia. W 1974 r. SN wyraził aktualny do dziś pogląd w myśl, którego *ocena, czy przyznanie się oskarżonego do winy nie budzi wątpliwości, powinna być oparta na rozważeniu całokształtu okoliczności zawartych w wyjaśnieniach oskarżonego, nie można więc przy dokonaniu tej oceny ograniczyć się jedynie do oparcia się na deklaracji oskarżonego o przyznaniu się do winy, gdy treść dalszych wyjaśnień oskarżonego przeczy tej deklaracji lub poddaje ją w wątpliwość.*<sup>6</sup> Również pod rządami obowiązującego kodeksu postępowania karnego SN w jednym z judykatów słusznie podniósł, że o uznaniu, że okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości nie może przesądzać sam fakt przyznania się oskarżonego do zarzucanego mu czynu.<sup>7</sup>

Jednakże nie tylko przyznanie się do winy oraz wyjaśnienia oskarżonego stanowią elementy budujące przesłankę faktyczną tej specyficznej skargi zasadniczej prokuratora. Ustawa wymaga aby były dokonane jeszcze inne czynności dowodowe związane z zabezpieczeniem

---

<sup>5</sup> Fakt – lub twierdzenie o tym fakcie – uznaje się za udowodniony w sensie procesowym, gdy spełnione są dwa warunki: 1) warunek obiektywny, polegający na obiektywnej przekonywalności przeprowadzonych dowodów, 2) warunek subiektywny polegający na rzeczywistym przekonaniu organu procesowego o zaistnieniu danego faktu (*M. Cieślak, Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984, s. 325).

<sup>6</sup> Zob. wyrok SN z dnia 29 stycznia 1974, V KRN 8/74, OSNKW 1974, nr 7-8, poz. 145

<sup>7</sup> Zob. wyrok SN z dnia 28 stycznia 2015 r., IV KK 407/14, KZS 2015, z. 5, poz. 39

dowodów właściwe dla dochodzenia w niezbędnym zakresie oraz wskazane czynności dowodowe w stosunku do osoby podejrzanej. Zatem przesłanka faktyczna powinna być konstruowana także w oparciu o materiał dowodowy, który w praktyce jest pozyskiwany najwcześniej. Wydaje się, że przyznanie się do winy powinno być poniekąd zwieńczeniem dowodowych wysiłków organu procesowego i stanowić ich rezultat potwierdzający tylko fakt główny przez samego oskarżonego. Jednakże bez tej „wisienki na torcie” prokurator, który udowodnił w zakresie mu koniecznym dla zakończenia postępowania przygotowawczego w postaci wniesienia skargi zasadniczej samoistnego wniosku z art. 335 § 1 k.p.k. wnieść nie może, co najwyżej w trybie art. 335 § 2 k.p.k. Natomiast późniejszy sprzeciw oskarżonego wobec rozpoznania wniosku lub niezaakceptowanie wniosku przez organ procesowy nie unicestwiają wcześniejszego przyznania się oskarżonego do winy.<sup>8</sup>

III. Przechodząc do kształtu przesłanki faktycznej akcesoryjnego wniosku o skazanie bez rozprawy to wypada stwierdzić, że ustawodawca wydaje się stawiać pozornie mniejsze wymagania w zakresie udowodnienia zaistnienia faktu głównego w postaci zarzucanego czynu zabronionego. I w istocie są one tylko pozornie mniejsze. Otóż, w myśl art. 335 § 2 k.p.k. podstawa faktyczna akcesoryjnego wniosku o skazanie wynika z przyjęcia przez organ postępowania przygotowawczego, iż został udowodniony na tym etapie postępowania karnego fakt główny w znaczeniu wyżej podanym, a zatem zarówno okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości<sup>9</sup> a oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego znajdują potwierdzenie w świetle innych ustaleń faktycznych w tym sensie, że nie są z nimi sprzeczne. W piśmiennictwie trafnie przy tym zwrócono uwagę, że chodzi o brak wątpliwości co do faktu popełnienia przestępstwa oraz sprawstwa oskarżonego a nie o wątpliwości co do wyjaśnień oskarżonego.<sup>10</sup> Ustawa w tym przypadku nie wymaga wprost przyznania się do winy. Wystarczające jest uznanie przez prokuratora, że fakt główny został poznany na podstawie przeprowadzonych dowodów w postępowaniu przygotowawczym. Ale o jakich dowodach jest mowa w tym przepisie ?

Przepis wskazuje „oświadczenia dowodowe oskarżonego” czyli oświadczenia wiedzy złożone w ramach wyjaśnień oskarżonego. Owe oświadczenia dowodowe oczywiście składane są w ramach prawa do składania wyjaśnień bądź ich odmowy. W takim układzie oskarżony

<sup>8</sup> Tak słusznie M. Klejnowska, op. Cit., s. 271

<sup>9</sup> Por. R.A. Stefański, *Wniosek prokuratora o skazanie oskarżonego bez rozprawy*, Prok. i Pr. 1998 r., s. 49

<sup>10</sup> Zob. R. A. Stefański, [w:] *Bratoszewski i in.*, Kodeks, t. II, s. 519.

składa wprawdzie wyjaśnienia pozwalające na dokonanie istotnych ustaleń dotyczących faktu głównego ale jednakże na tym tylko poprzestaje nie składając jednoznacznego oświadczenia zawierające przyznanie się czy to do czynu czy to do winy. Mamy tutaj do czynienia z pewnego rodzaju premią za kooperację w postaci możliwości wynegocjowania warunków ukarania. Można by powiedzieć, że § 2 art. 335 k.p.k. zawiera zachętę do złożenia wyjaśnień. Oświadczenia dowodowe oskarżonego stanowią podstawę do dokonania określonych ustaleń faktycznych ale dopiero po zestawieniu tych ustaleń z pozostałymi ustaleniami i stwierdzeniu ich wzajemnej niesprzeczności mogą stanowić podstawę faktyczną akcesoryjnego wniosku prokuratora o skazanie bez rozprawy.

Wniosek o skazanie bez rozprawy złożony do sądu przez uprawniony organ postępowania przygotowawczego ma również, podobnie jak akt oskarżenia, ma charakter wiążący co do podmiotu i przedmiotu sądowego rozpoznania ale – co należy podkreślić – związanie sądu treścią wniosku nie jest równoznaczne z obowiązkiem jego uwzględnienia. Na sądzie spoczywa bowiem obowiązek zbadania zgodności petitum wniosku z ustaleniami faktycznymi i prawnymi wynikającymi ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego a stwierdzenie przez sąd sprzeczności w materiale dowodowym upoważniają go nie tylko do nieuwzględnienia wniosku ale wręcz zobowiązują do skierowania sprawy do rozpoznania na zasadach ogólnych w myśl art. 343 § 7 k.p.k.<sup>11</sup>

**IV.** Oprócz wskazanych wyżej wniosków uprawnionych organów postępowania przygotowawczego o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy samoistnych (art. 335 § 1 k.k.) i akcesoryjnych (art. 335 § 2 k.p.k.) wraz z wejściem w życie nowelizacji z września 2013 r. do procesu karnego wprowadzono prawo oskarżonego do złożenia wniosku o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Oskarżony swój autonomiczny wniosek o skazanie może złożyć przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy. Oznacza to, że uprawnienie to może on zrealizować już po doręczeniu mu aktu oskarżenia zgodnie z art. 338 § 1 k.p.k. Za dopuszczalne należy uznać także złożenie takiego wniosku w ramach pisemnej odpowiedzi na akt oskarżenia, w którym oskarżony mógłby zawrzeć dodatkowe oświadczenia dowodowe związane z przedmiotem

<sup>11</sup> Por. wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2015 r., IV KK 79/15, SIP LEX nr 1681892

procesu karnego. Układ dowodowy, jaki się kształtuje w ramach tej instytucji wiąże się przede wszystkim z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę faktyczną aktu oskarżenia. Niemniej jednak ustawa procesowa przepisem art. 343a § 2 k.p.k. w brzmieniu ustalonym przez ustawę z 11 marca 2016 r. nakłada na sąd obowiązek zbadania czy okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości, co oczywiście jest rozwiązaniem słusznym.

V. Kończąc tych kilka luźnych uwag dotyczących podstawy faktycznej wniosków o wydanie wyroków skazujących ustalanej praktycznie głównie w oparciu o wyjaśnienia oskarżonego warto zastanowić się czy jeżeli przyznanie się do winy ma stanowić podstawę rozstrzygnięcia kwestii przedmiotu procesu w drodze art. 335 § 1 k.p.k., to aby zapewnić rzetelność tego oświadczenia dowodowego z punktu widzenia zasady prawdy materialnej i trafnej reakcji karnej nie byłoby konieczne zapewnienie obowiązkowej pomocy prawnej podejrzanemu składającemu tego rodzaju oświadczenia dowodowe, najefektywniej chyba w formie udziału obrońcy podczas tzw. negocjacji funkcjonariuszy organów postępowania przygotowawczego z podejrzanym.

Wniosek prokuratora w trybie art. 335 § 1 czy § 2 k.p.k. jest postulującym oświadczeniem woli i teoretycznie podlega kontroli sądowej na posiedzeniu to jednak jest to kontrola dopiero następcza złożonego już oświadczenia dowodowego. Oczywiście wyjaśnienia jako procesowe oświadczenia wiedzy mogą stanowić podstawę omawianych wniosków tylko wtedy gdy stanowią prawidłowe czynności procesowe. Z tego względu powinny one odpowiadać wymogom niewadliwości związanymi z oświadczeniami wiedzy mającymi znaczenie dla ustalenia podstawy faktycznej określonej decyzji procesowej, czy wcześniej właściwego wniosku procesowego. Do minimalnych warunków owej niewadliwości należy przede wszystkim zaliczyć swobodę wypowiedzi (art. 171 § 1 k.p.k.), zakaz zadawania pytań sugerujących (art. 171 § 4 k.p.k.), zakaz wpływania na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej (art. 171 § 5 pkt 1 k.p.k.), zakaz stosowania hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem (art. 171 § 5 pkt 2 k.p.k.). Procesową konsekwencją naruszenia wymienionych warunków jest wyłączenie możliwości wykorzystania dowodowego rezultatów tych czynności, co krótko ale dobitnie statuuje przepis art. 171 § 7 k.p.k. stanowiąc, iż wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wy-

powiedzi lub uzyskane wbrew powyższym zakazom nie mogą stanowić dowodu.<sup>12</sup> Wydaje się zatem, że obligatoryjny udział obrońcy, a co najmniej wprowadzenie możliwości konsultacji z adwokatem lub radcą prawnym podczas uzgadniania przedmiotu porozumienia procesowego zapewniłby optymalne warunki dla dokonania takiej czynności w sposób niewadliwy a tym samym efektywny w znaczeniu wypracowania podstawy faktycznej spełniającej warunki art. 335 §1 i § 2 k.p.k. oraz 343a § 2 k.p.k.<sup>13</sup>

---

<sup>12</sup> Więcej na temat warunków legalnego uzyskania wyjaśnień obciążających zob. M. Klejnowska, *op. cit.*, s. 273-314.

<sup>13</sup> Nie wolno zapominać, że owo uzgadnianie może także dotyczyć ustaleń faktycznych przy zachowaniu pewnych warunków procesowych (zob. S. Steinborn, *Porozumienia w polskim procesie karnym*, Warszawa 2005, s. 111) a organem ustalającym tzw. fakt główny w postępowaniu przygotowawczym jest organ państwowy nie niezależny ale tylko niezależny, hierarchicznie podporządkowany, objęty zasadami dewolucji i substytucji – czyli organ, który strukturalnie jest wręcz narażony na wpływ czynników pozamerytorycznych w sytuacji podejmowania decyzji procesowych. Strukturalna i funkcjonalna podatność organów postępowania przygotowawczego na tzw. naciski ma być równoważona obowiązaniem zasad obiektywizmu ( art. 4 k.p.k.), zasady prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.). I rzeczywiście dyrektywy wynikające z tych dwóch zasad – jeśli będą przestrzegane – powinny być wystarczającym prawnym narzędziem a jednocześnie procesową gwarancją osiągnięcia stanu sprawiedliwości materialnej i proceduralnej także w postępowaniu przygotowawczym w zakresie adekwatnym dla skonstruowania adekwatnych analizowanych wniosków o wydanie wyroku skazującego.